

DOI: <https://doi.org/10.32782/ecovis/2024-1-19>
УДК 338.439.02:351.746.1

Подсоха Анна Сергіївна
кандидат економічних наук, докторант,
Сумський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8710-6948>

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ПРИНЦИПИ ТА ЧИННИКИ ВПЛИВУ

У статті розкриттю сутність продовольчої безпеки як складової національної безпеки України шляхом визначення базових принципів її забезпечення та проведено детальне дослідження внутрішніх і зовнішніх чинників впливу, з огляду на сучасні загрози, тенденції та міжнародний досвід із забезпечення населення продуктами харчування. Зважаючи на те, що забезпечення постійного доступу населення до якісної їжі (при чому у достатній кількості) в цілому визначає рівень суспільної напруги, фінансової стабільності й життєдіяльність держави, визначено, що продовольчу безпеку слід вважати однією з основних складових національної безпеки України. Доведено, що рівень продовольчої безпеки напряму залежить від якісного управління, враховуючи узгоджені принципи, в тому числі, науково обґрунтованого підходу, стратегічного планування, міжвідомчої координації та врахування потреб малозабезпечених верств населення. Зважаючи на проведене дослідження внутрішніх і зовнішніх факторів, які здійснюють вплив на продовольчу безпеку України, а також, враховуючи актуальні загрози і міжнародні тенденції, сформульовано практичні рекомендації, які спрямовано на зміцнення стійкості продовольчої системи держави.

Ключові слова: аграрний сектор, виклики, інвестування, національна безпека, продовольча безпека, сталий розвиток, принципи сталості, чинники впливу.

Anna Podsokha
Candidate of Science in Economics,
Doctoral Student at Sumy National Agrarian University

FOOD SECURITY AS AN ELEMENT OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE: PRINCIPLES AND INFLUENCING FACTORS

The article elucidates the essence of food security as a component of Ukraine's national security by defining the basic principles of its provision and conducting a detailed analysis of internal and external factors of influence, considering modern threats, trends, and international experience in ensuring the population's food supply. Considering that ensuring constant access to quality food (and in sufficient quantities) generally determines the level of social tension, financial stability, and the vital activity of the state, it is determined that food security should be considered one of the main components of Ukraine's national security. World food crises, military aggression, and global climate change underscore the importance of addressing food security issues. It is established that among the main challenges, it is worth highlighting the decline in agricultural production, disruption of logistics, political and economic instability, as well as dependence on international markets. At the same time, international experience in food security management, combined with recommendations from organizations such as the FAO, WFP, and the EU, enables the integration of sustainability, adaptability, and systematicity principles into national policies. It has been proven that food security requires clear management based on agreed-upon principles, in particular, strategic planning, a scientifically based approach, interdepartmental coordination, and consideration of the needs of vulnerable groups within the population. Only under the conditions of a comprehensive vision and practical implementation can food security fulfill its key role in strengthening Ukraine's national security. Thus, an integrated approach to food security management, based on international principles, strategic planning, and intersectoral cooperation, will significantly increase the resilience of this important sector to current and future challenges. Considering the analysis of internal and external factors influencing Ukraine's food security, as well as current threats and international trends, several practical recommendations have been formulated to strengthen the sustainability of the state's food system.

Keywords: agricultural sector, challenges, investment, national security, food security, sustainable development, sustainability principles, influencing factors.

© Подсоха А.С., 2024

Постановка проблеми. У сучасних умовах, коли світова спільнота стикається з глобальними викликами (збройні конфлікти, кліматичні зміни, економічні кризи, пандемії) продовольча безпека набуває критично важливого значення не лише як соціально-економічне явище, а й як ключовий компонент національної безпеки. Для України це питання стало ще більш актуальним у контексті воєнної агресії, порушення логістичних ланцюгів, окупації аграрних територій та зростаючої нестабільності на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Зазначимо, що продовольча безпека це не тільки про фізичну доступність їжі, а й про забезпечення її якості, безпечності, економічної доступності та стабільності постачання. Зважаючи на сказане, головний акцент слід зробити на побудові якісної системи управління, яка би базувалася на чітко визначених принципах, головними з яких є прозорість, адаптивність, сталість, субсидіарність та наукова обґрунтованість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Продовольча безпека входить до складу головних компонентів державної національної безпеки, забезпечуючи суверенітет держави, її незалежність у світі. Вказане питання є темою численних наукових праць (Р. Агакерімова, Г. Алішов, О. Гуторова, В. Крупін, В. Лагодієнко, Н. Літвінова, Р. Мудрак, Ж. Сіднева, Є. Таран та ін.). Збройні конфлікти, економічна нестабільність, глобальні кліматичні виклики надзвичайно привернули увагу науковців і практиків до цього питання..

Виклики сьогодення переводять продовольчу безпеку з рівня лише складовою національної безпеки до рівня гаранта соціальної стійкості, збереження людського ресурсу та досягнення цілей сталого розвитку. Отже, залишається надзвичайно актуальним подальше дослідження цієї важливої теми, з урахуванням як внутрішніх, так і зовнішніх чинників.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження чинників, що впливають на стан продовольчої безпеки, зокрема демографічних, економічних, екологічних, політичних та технологічних, дозволяє виявити системні ризики та запропонувати стратегії управління, орієнтовані на довготривалу стабільність. Розуміння взаємозв'язку між продовольчою та національною безпекою сприятиме формуванню цілісної державної політики, що враховуватиме як внутрішні потреби населення, так і міжнародні зобов'язання України.

У цьому контексті дослідження заявленої теми є не лише науково обґрунтованим, а й практично необхідним для забезпечення національного суверенітету, громадянської стабільності та сталого розвитку країни.

Метою статті є розкриття сутності продовольчої безпеки як елементу національної безпеки України та обґрунтування основоположних принципів і чинників її забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Продовольча безпека – це стан економіки та суспільства, за якого всі громадяни країни мають постійний фізичний, економічний та соціальний доступ до достатньої, якісної, безпечної та поживної їжі, необхідної для ведення активного та здорового життя. Вона охоплює питання виробництва, зберігання, переробки, транспортування, реалізації та споживання продуктів харчування, а також політичну, інституційну й нормативну інфраструктуру, що забезпечує ці процеси.

Зауважимо, що у контексті національної безпеки продовольча безпека виконує стратегічну функцію, адже нестабільність або недостатність постачання продуктів харчування може призвести, в першу чергу, до соціальної напруги, економічної дестабілізації, погіршення здоров'я населення та навіть до зростання геополітичних ризиків. В умовах збройного конфлікту, руйнування інфраструктури, тимчасової окупації аграрних регіонів та порушення ланцюгів постачання, продовольча безпека в Україні постає як критично важливий елемент внутрішньої стійкості держави.

Слід зазначити, що продовольча безпека тісно взаємодіє з такими аспектами національної безпеки, як:

- економічна безпека, у контексті стабільності сільськогосподарського сектору, продовольчої індустрії, зайнятості населення в аграрній сфері;
- соціальна безпека, у контексті доступності харчових ресурсів для вразливих груп населення;
- екологічна безпека, у контексті сталого розвитку аграрного виробництва, збереження ґрунтів, водних ресурсів;
- державне управління, у контексті ефективності політики, інституцій, механізмів реагування на кризи.

Тож, як бачимо, продовольча безпека виступає не лише економічною, чи суто аграрною категорією, а є багатовимірною системою, яка потребує стратегічного управління з урахуванням національних пріоритетів, принципів сталості, прозорості та відповідності міжнародним стандартам.

Ознайомлюючись із різними підходами до трактування сутності поняття продовольчої безпеки [2; 4; 5; 7], неможливо оминати увагою ті принципи, на яких ґрунтується її формування. Політика продовольчої безпеки в державі формується як комплексна система заходів, спрямованих на забезпечення населення достатньою кількістю безпечних, якісних та доступних продуктів харчування. Основоположним принципом побудови цієї політики є гарантування стабільного постачання продовольства відповідно до внутрішніх потреб країни, а також з урахуванням зовнішніх загроз, кліматичних змін, економічних коливань і глобальних ринкових процесів.

Одним з головних завдань такої політики є підтримка вітчизняного аграрного сектору. Державі необхідно створити сприятливі умови для аграрного

виробництва, зокрема шляхом інвестування в інфраструктуру, стимулювання виробництва харчової продукції та впровадження інноваційних технологій у сфері аграрного виробництва. І тут важливим є забезпечення справедливої «здорової» конкуренції, підтримки малого і середнього бізнесу та розвиток кооперативного руху.

Слід зазначити, що в той же час політика продовольчої безпеки неможлива без державного регулювання ринків продуктових товарів. Йдеться про механізми контролю цін, створення стратегічних резервів продовольства, а також моніторинг імпорту та експорту сільськогосподарської продукції. Щоб запобігти кризові ситуації Уряд повинен розробити чіткі механізми реагування на можливі загрози (від кліматичних катастроф до збройних конфліктів).

Акцентуємо увагу й на соціальному вимірі політики, а саме гарантуванні доступності продовольства для малозабезпечених верств населення, що може здійснюватися через програми субсидій, підтримку місцевих продовольчих ініціатив, безкоштовне (пільгове) шкільне харчування або продовольчі ваучери.

Одне з важливих місць посідає і контроль за якістю та безпечністю продуктів харчування, який передбачає законодавче регулювання стандартів, систему інспекцій та підтримку сталого сільського господарства. Головний акцент повинен бути на тому, що політика має базуватись на принципах екологічної стійкості, збереження родючості ґрунтів, раціонального використання водних ресурсів та захисту біорізноманіття.

Отже, являючись стратегічною сферою, об'єднуючою економічні, соціальні, екологічні та технологічні аспекти, політика продовольчої безпеки потребує цілісного підходу, який би гарантував тісну взаємодію держави, приватного сектору і громадськості та враховував як внутрішні, так і глобальні виклики.

У забезпеченні продовольчої безпеки України важливо враховувати широкий спектр чинників [1; 3; 6], які формуються як всередині країни, так і за її межами. Ці чинники взаємодіють між собою, посилюючи або пом'якшуючи ризики, пов'язані з національною продовольчою стабільністю. В умовах затяжного воєнного конфлікту та глобальних викликів актуальним є саме комплексний підхід до аналізу чинників впливу, який дозволяє сформувати стійку систему реагування на продовольчі загрози.

Внутрішні чинники включають економічну нестабільність, спад аграрного виробництва, зруйновану логістику, соціальну нерівність у доступі до харчів, а також неузгоджену політику державної підтримки аграрного сектору. Окремо варто виділити екологічні аспекти, зокрема деградацію ґрунтів, посухи та наслідки зміни клімату, які значно знижують врожайність. Сукупність цих чинників створює ризики для стабільного забезпечення населення продовольством, особливо у вразливих регіонах.

Зовнішні чинники також відіграють ключову роль. Серед них – військова агресія РФ, яка призвела до тимчасової окупації аграрних територій, блокування експорту через морські порти, мінування полів. До інших зовнішніх загроз належать світові коливання цін на продукти, паливе та добрива, санкційна політика і торговельна ізоляція, а також залежність України від імпорту критичних ресурсів (насіння, техніки, засобів захисту рослин).

Аналізуючи сучасні загрози, слід звернути увагу на біологічні ризики (поширення хвороб тварин, шкідників), кіберзагрози, що стосуються цифрових платформ управління агросектором, а також на маніпулятивну інформацію, яка може викликати паніку чи дестабілізувати внутрішній ринок.

У цьому контексті надзвичайно важливо орієнтуватися на міжнародні підходи до гарантування продовольчої безпеки, зокрема такі:

1. FAO (Продовольча та сільськогосподарська організація ООН), що акцентує свою увагу на необхідності формування стійких продовольчих систем, здатних витримувати як економічні, так і кліматичні виклики (підходи до моніторингу, продовольчих криз та сталого сільського господарства).

2. WFP (Всесвітня продовольча програма), яка передбачає оцінку вразливості населення, надання гуманітарної допомоги.

3. Цілі сталого розвитку ООН, особливо Ціль № 2 – подолання голоду [8].

4. Європейський зелений курс, який, у свою чергу, пропонує стратегії екологічно безпечного виробництва, що дозволяє об'єднати економічну ефективність із вимогами сталості (аграрна політика з акцентом на екологічність і продовольчу самодостатність).

Тож, зауважимо, що продовольча безпека країни перебуває під впливом багатьох взаємопов'язаних факторів, а їх комплексний аналіз дозволяє розробити ефективну модель політики, що забезпечить стабільність та продовольчий суверенітет держави навіть в умовах сучасних криз. Такий аналіз потрібно здійснювати з урахуванням не лише національних реалій, а й міжнародних стандартів управління.

Зауважимо, що в умовах тривалого військового конфлікту та економічної нестабільності Україна зіткнулась із серйозними викликами у сфері продовольчої безпеки. Аби систематизувати основні ризики, пов'язані з цією проблемою, та окреслити потенційні шляхи реагування, нижче подано узагальнюючу таблицю (табл. 1), яка відображає ключові чинники впливу, характер загроз і можливі дії для їхнього подолання.

В таблиці 1 подано структурований аналіз продовольчої безпеки України через призму п'яти головних компонентів, в тому числі:

1. *Виробництво*. Унаслідок воєнних дій значна частина аграрних територій стала небезпечною через мінування або окупацію. Додатково виникають труднощі з постачанням техніки, пального та добрив.

Таблиця 1

Основні фактори впливу на продовольчу безпеку України в сучасних умовах

Категорія	Поточна ситуація (2024–2025)	Ризики	Можливі заходи реагування
Виробництво	Зниження обсягів через війну	Міни на полях, нестача ресурсів	Демінування, державна підтримка фермерів
Транспорт і логістика	Обмежений експорт через блокування портів	Порушення логістики	Розвиток сухопутних коридорів
Доступність продуктів	Зростання цін, інфляція	Низький дохід населення	Продовольчі субсидії
Доступ до імпорту	Ускладнений доступ до імпортованих добрив	Санкції, курс гривні	Диверсифікація поставок
Кліматичні ризики	Посухи, нестабільні опади	Зниження врожайності	Адаптація агротехнологій

Джерело: складено автором

Це знижує обсяги посіву й врожайності. Запропоновано заходи, як-от програми розмінування та державну підтримку фермерських господарств.

2. *Транспорт і логістика.* Заблоковані морські порти, порушені логістичні ланцюги, обмежений залізничний транзит – усе це ускладнює як внутрішні поставки, так і експорт. Як відповідь розглядається розвиток сухопутних експортних коридорів через західні кордони України та інвестиції в інфраструктуру.

3. *Економічна доступність продуктів.* Зростання цін на продовольство та загальна інфляція посилюють продовольчу нерівність, особливо вразливих груп населення. Держава має розширювати програми цільової продовольчої допомоги, регулювати ринок цін та стимулювати місцеве виробництво базових продуктів.

4. *Доступ до імпорту.* Україна значною мірою залежить від імпортованих ресурсів: мінеральних добрив, насіння, техніки, засобів захисту рослин. Санкційна політика, зміни валютного курсу та логістичні ускладнення загрожують стабільності агропромисловості. Як заходи реагування – диверсифікація зовнішніх ринків, підтримка власного виробництва стратегічних ресурсів.

5. *Кліматичні ризики.* Агрокліматичні зміни (посухи, нестабільні опади, підвищення температур) ускладнюють планування та реалізацію аграрного циклу. Україні слід посилити дослідження в сфері кліматично стійкого землеробства, модернізувати зрошувальні системи та впроваджувати адаптовані сорти культур.

Отже, представлено системну взаємозалежність між економічними, політичними та природними факторами, які впливають на продовольчу безпеку. Крім того, запропоновано стратегічні дії у відповідь на кожен з них.

Зважаючи на проведені дослідження внутрішніх і зовнішніх чинників впливу на продовольчу безпеку країни, а також актуальні виклики й міжнародні тенденції, сформулюємо практичні рекомендації, які б, на нашу думку, допомогли посилити стійкість вітчизняної продовольчої системи, в тому числі:

– оновлення державної стратегії забезпечення продовольчої безпеки, враховуючи виклики війни, глобальної нестабільності та зміни клімату. Така стратегія має включати механізми швидкого реагування на кризи, систему раннього попередження, сучасну аналітику продовольчих ризиків, а також бути інтегрованою з концепцією національної безпеки. Доцільним є створення міжвідомчого координаційного органу, який об'єднає діяльність міністерств, регіональних адміністрацій, громадських організацій і міжнародних партнерів у сфері продовольчого забезпечення;

– зосередження уваги на державній підтримці малих і середніх фермерських господарств, розвитку інфраструктури зберігання та транспортування харчових продуктів, а також на зміцненні стратегічних запасів продовольства. Важливо впроваджувати інноваційні підходи, зокрема цифрові платформи управління ресурсами, дистанційний моніторинг урожайності, кліматично стійкі технології вирощування;

– проведення на регіональному рівні регулярного моніторингу продовольчої вразливості громад та створення локальних програм забезпечення харчової самодостатності, особливо в районах, що зазнали значних втрат через бойові дії чи логістичну ізоляцію.

Міжнародний вектор політики має включати активізацію співпраці з міжнародними організаціями (FAO, WFP, USAID, ЄС) у напрямі технічної допомоги, гуманітарного постачання, розширення експорту української продукції. Не менш важливим є гармонізація українських стандартів якості харчових продуктів із міжнародними, що сприятиме посиленню довіри до вітчизняного агросектору на світовому ринку.

Крім того, особливої уваги слід приділити й ролі науки та освіти в підвищенні продовольчої грамотності населення, підтримці досліджень у сфері продовольчих технологій, адаптації до змін клімату та цифровізації аграрного сектору.

Таким чином, інтегрований підхід до управління продовольчою безпекою, заснований на міжнарод-

них принципах, стратегічному плануванні і міжгалузевій взаємодії, дасть змогу відчутно підвищити рівень стійкості цієї важливої галузі до теперішніх і майбутніх викликів.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави зробити наступні висновки:

1. Продовольча безпека є однією з головних складових вітчизняної національної безпеки, оскільки соціальна стабільність, фінансова стійкість і життєдіяльність держави в цілому залежить від забезпечення доступу населення до якісної, безпечної та достатньої їжі. Військова агресія, світові продовольчі кризи, зміни клімату та інші глобальні виклики значно актуалізують роль продовольчої безпеки, перетворюючи її на стратегічний фактор, який визначає суверенітет та внутрішню безпеку країни.

2. Дослідження внутрішніх і зовнішніх чинників підтверджує складність і багатофакторність впливу на продовольчу ситуацію в Україні. Серед основних загроз слід назвати політичну та економічну

нестабільність, зниження аграрного виробництва, порушення логістики, а також залежність від міжнародних ринків. Завдяки міжнародному досвіду управління продовольчою безпекою та рекомендаціям FAO, WFP і ЄС, з'являється можливість інтеграції принципів сталості, адаптивності й системності в національні політики.

3. Продовольча безпека вимагає чіткого управління на основі узгоджених принципів, зокрема, стратегічного планування, науково обґрунтованого підходу, міжвідомчої координації та врахування потреб уразливих груп населення. Тільки в умовах комплексного бачення та ефективного впровадження продовольча безпека може виконати свою ключову роль у зміцненні національної безпеки України.

Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на формування інтегрованих моделей управління продовольчою безпекою в умовах воєнного та поствоєнного відновлення. Перспективним є й вивчення локальних моделей продовольчої самодостатності громад.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Агакерімова Р. Вплив війни в Україні на національну та глобальну продовольчу безпеку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-53>
2. Алішов Гамід Надір-огли. Продовольча безпека України та чинники, що формують її рівень. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/27.pdf
3. Гуторова О., Літвінова Н. Умови, основні критерії та фактори забезпечення продовольчої безпеки України. *Управління розвитком соціально-економічних систем: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20-21 квітня 2023 року)*. Харків: ДБТУ, 2023. С. 352–356.
4. Крупін В., Пушак Я. Аспекти формування продовольчої безпеки України. *Економічні інновації*. 2012. Вип. 47. С. 71–80.
5. Мудрак Р., Лагодієнко В., Осіпова А., Фротер О., Соколюк К. Концепція продовольчої безпеки: теорія і українська практика. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2024. № 1 (54), DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaprp.1.54.2024.4194>
6. Сіднєва Ж. К. Продовольча безпека як складова економічної безпеки України. *Економіка і фінанси*. Том 1. 2014. С. 215–224.
7. Таран Є. Виклики та можливості для продовольчої безпеки в Україні: інноваційні засади публічної політики та їх реалізація в умовах високої конкуренції. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 2(2). С. 366–370. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(2\)-57](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(2)-57)
8. Національна доповідь "Цілі сталого розвитку: Україна" Мінекономіки. 2017. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=6f446a44-9bba-41b0-8642-8db3593e696e&title=NatsionalnaDopovid-tsili-StalogoRozvitku-Ukraina->

REFERENCES

1. Agakerimova, R. (2023). Vplyv viiny v Ukraini na natsional'nu ta hlobal'nu prodovol'chu bezpeku [Impact of the war in Ukraine on national and global food security]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economics and Society*, 50. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-53> [in Ukrainian].
2. Alishov, H. N.-ohly. (2017). Prodovol'cha bezpeka Ukrainy ta chynnyky, shcho formuiut' yii riven' [Food security of Ukraine and the factors shaping its level]. *Ekonomika i suspilstvo – Economics and Society*, 13. https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/27.pdf [in Ukrainian].
3. Hutorova, O., & Litvinova, N. (2023). Umovy, osnovni kryterii ta faktory zabezpechennia prodovol'choi bezpeky Ukrainy [Conditions, main criteria and factors of ensuring food security of Ukraine]. In *Upravlinnia rozvytkom sotsial'no-ekonomichnykh system: materialy VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Kharkiv, 20–21 kvitnia 2023 roku) – Management of the development of socio-economic systems: Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference (Kharkiv, April 20–21, 2023) (pp. 352–356). Kharkiv: DBTU [in Ukrainian].
4. Krupin, V., & Pushak, Ya. (2012). Aspekty formuvannia prodovol'choi bezpeky Ukrainy [Aspects of food security formation in Ukraine]. *Ekonomichni innovatsii – Economic Innovations*, 47, 71–80 [in Ukrainian].
5. Mudrak, R., Lahodienko, V., Osipova, A., Froter, O., & Sokoliuk, K. (2024). Kontseptsiiia prodovol'choi bezpeky: teoriia i ukrains'ka praktyka [Concept of food security: theory and Ukrainian practice]. *Finansovo-kredytna diial'nist': problemy teorii ta praktyky – Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 1(54). <https://doi.org/10.55643/fcaprp.1.54.2024.4194> [in Ukrainian].
6. Sidnieva, Zh. K. (2014). Prodovol'cha bezpeka yak skladova ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Food security as a component of Ukraine's economic security]. *Ekonomika i finansy – Economics and Finance*, 1, 215–224 [in Ukrainian].

7. Taran, Ye. (2022). Vyklyky ta mozhlyvosti dlia prodovol'choi bezpeky v Ukraini: innovatsiini zasady publichnoi polityky ta yikh realizatsiia v umovakh vysokoi konkurentsii [Challenges and opportunities for food security in Ukraine: innovative principles of public policy and their implementation in conditions of high competition]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu – Bulletin of Khmelnytskyi National University*, 2(2), 366–370. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(2\)-57](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(2)-57) [in Ukrainian].
8. Ministry of Economy of Ukraine. (2017). Natsionalna dopovid "Tsili staloho rozvytku: Ukraina" [National report "Sustainable Development Goals: Ukraine"]. <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=6f446a44-9bba-41b0-8642-8db3593e696e&title=NatsionalnaDopovid-tsiliStalohoRozvitku-Ukraina-> [in Ukrainian].

Стаття надійшла: 25.04.2024

Стаття прийнята: 18.05.2024

Стаття опублікована: 20.06.2024